ILAG Tjenestesamarbeid

Prosjektår 1 - 2023

Vesterålsrådet

Innhold

Bakgrunn

Prosjektorganisering

Prosjektår 1

- Prosess
- Kunnskap og erfaring

Funn

Drøfting

Anbefalinger

Avslutning

Referanseliste

> **ILAG - for folk, fagmiljø og for Vesterålen**

Bakgrunn

Vesterålen består av fem kommuner med vel 30. 400 innbyggere per 2023. Regionen har relativt korte avstander og vi er knyttet tett sammen- som én felles bo-, arbeids- og serviceregion. Mye aktivitet skjer på tvers av kommunegrenser. Som andre kommuner og regioner har også Vesterålen sine utfordringer, og sine muligheter, knyttet til samfunnsutvikling.

Utfordringsbilde
Økte krav til tjenesteproduksjon i offentlig sektor, mangel på personell, kompetanse og den demografiske utviklingen er en trussel for utviklingen i Vesterålen. Samtidig har vi et næringsliv som går godt og som er et viktig grunnlag for utvikling av regionen. Vi har et arbeidsliv i rask utvikling som krever omstilling, rekruttering og ny kompetanse.

Kommunene står overfor utfordringer knyttet til omfang og kvalitet på tjenestene som skal ytes, innbyggernes forventninger og krav til effektivitet.

For å lykkes er det avgjørende å ha kommuneorganisasjoner som utvikler seg i takt med samfunnet. Man ser en utfordring i å få til robuste tjenester når man leverer dem alene. Tilsvarende gjelder det å få etablert faglige enheter som både håndterer variasjon i oppdragsmengde og har ressurser til å videreutvikle tjenestene.

Forprosjekt
Høsten 2022 utlyste statsforvalteren skjønnsmidler med hovedprioritet til interkommunale samarbeid. Det ble igangsatt et forprosjekt, initiert av KDU, formål om å sikre politisk så vel som administrativ forankring.

Forprosjektet utførte en kartlegging/analyse av mulige interkommunale samarbeids-områder, disse ble meldt inn av kommunene.

Faktorer for å lykkes og mulig fremgangsmåte ble også identifisert.

«SSB anslår at antallet eldre over 80 år i Vesterålen vil vokse fra ca. 1800 i dag til over 3800 i 2050, en vekst på over 110 prosent. Antallet 0-5-åringer falle med drøyt 10 prosent, mens antallet barn i skolepliktig alder vil falle med drøyt 13 prosent, om prognosene blir realitet.»

Bakgrunn fortsettelse

Mulighetsbilde
Gjennom mange års samarbeid har Vesterålen høstet erfaringer på at samlet og felles innsats gir resultater.

Videreutvikling av det interkommunale samarbeidet kan være en viktig nøkkel til å løse felles utfordringer. Noen vil nok hevde at et tettere samarbeid er første skritt til kommunesammenslåing, mens andre vil hevde det motsatte; tett samarbeid vil være et klart alternativ til sammenslåing. Alternativene er ikke mange, og en aktiv og positiv holdning må være utgangspunktet for et robust og fremtidsbyggende interkommunalt samarbeid.

Dersom interkommunalt samarbeid skal være en aktuell strategi for å ivareta rollen som generalistkommune, må det interkommunale samarbeidet løftes til et nytt nivå sammenlignet med det som er tilfellet i mange regioner i dag.

ILAG om bærekraftig samarbeid i Vesterålen

Som Vesterålinger er vi avhengige av hverandre og vi ønsker å spille hverandre gode. Det er ut fra denne grunntanken at ILAG er etablert som en grunnholdning og metodikk. ILAG-metodikken skal styrke samhandling. Målet er å skape regionale samhandlingsarenaer som resulterer i konkrete løsninger som styrker regionen.

Prosjektet ILAG Tjenestesamarbeid har et langsiktig perspektiv med mål om å etablere robuste og permanente interkommunale strukturer, som sikrer effektiv tjenesteproduksjon av høy kvalitet, som kommer innbyggere og Vesterålssamfunnet til gode.

Prosjektorganisering

Prosjekteier

- Vesterålsrådet
- Andøy kommune som søker på vegne av Vesterålskommunene Andøy, Bø, Hadsel, Sortland og Øksnes

Prosjektansvar

- Styret i Vesterålsrådet: delegert ansvar for gjennomføring til Kommunedirektørutvalget (KDU), representert ved Andreas Jordell, kommunedirektør i Andøy kommune
- Koordinerende rolle: administrasjon i Vesterålsrådet ved Henriette Endresen
- Prosjektledelse: Egga Utvikling ved Julia Holm og Charlotte Røsnes Hansen

Prosjektgruppe

- John Petter Karlsen, Andøy kommune
- Geir Bjørn Nilsen, Bø kommune
- Hans Christian Haakonsen, Hadsel kommune
- Brita Kleivan, Sortland kommune
- Linda Rasmussen, Øksnes kommune

Prosjektår 1

Oppdrag & prosess

Hovedmål prosjektår 1, 2023:

Et felles grunnlag, en grunnavtale, som forankrer og regulerer samarbeidet omkring interkommunale tjenester i Vesterålen

Desember -22

Vedtak

07.12.22 Sak i Vesterålen Regionråd.
Vedtak: søke skjønnsmidler til interkommunalt samarbeid.
Delegeres til Kommunedirektørutvalget.

Februar -23

Søknad

For-møte med rådgiver ved Statsforvalteren sitt kontor.
Prosjektsøknad utformet og sendt 28/2-23

April -23

Tildeling

Prosjektet anerkjennes og tildeles prosjektmidler fra Statsforvalteren i Nordland.
KDU informerer ordførere.

Juni -23

Prosjektrigg 1

27.06.23 Sak i Vesterålsrådet: orientering om prosjekt og prosess.
KDU vurderer muligheten for å tilsette interkommunal prosjektleder.

September-oktober -23

Prosjektrigg 2

Kommunene melder inn sin prosjekt-representant. Prosjektgruppen aktiveres i oktober 2023. Dokument -og aktør-søk.
Egga Utvikling re-engasjeres i prosjektet.

November -23

Kunnskap og erfaring

Vestre Varanger,
HOF Vesterålen,
NOU:2023:9, NIVI-rapport 2023:1

Desember -23

Kunnskap og erfaring

Vesterålen Barnevern,
PPD Vesterålen og Lødingen,
Listersamarbeidet, Hallinghelse,
Fosensamarbeidet, Fosen IKT

Januar -24

Drøfting og veivalg

Tek-Net Vesterålen
Prosjektsamling sammen med KDU:
Utkast til grunnavtale
Presentasjon fra Distriktssenteret
Drøfting prosjektgruppe,
adm/Vesterålsrådet og KDU

Februar -24

Strategi

Strategisamling Vesterålsrådet
Styret i Vesterålsrådet angir videre retning og prioriteringer

Rapportering år 1, frist 01.02.2024

28. Februar -24

Søknad

28.02.24: frist for å søke om prosjektår 2 for ILAG Tjenestesamarbeid

Kunnskap & erfaring

Kunnskapsbase

Prosjektgruppen har innhentet et kunnskapsgrunnlag som har gitt innsikt og en felles kunnskapsbase for arbeidet med prosjektet. Kunnskapsgrunnlaget er et viktig grunnlag for prosjektgruppens arbeid med forslag til grunnavtale og drøftinger og anbefalinger om aktuelle og prioriterte tjenestesamarbeid.

Kunnskapsgrunnlaget har gitt innsikt i generalistkommunesystemet og hva som anbefales for å sikre gode velferdstjenester fremover, diverse rapporter om interkommunalt samarbeid, suksessfaktorer og fallgruver, samt veiledning om juridiske aspekter ved slike samarbeid. KS og Distriktssenteret har vært benyttet som leverandører av kunnskap.

Generalistkommuneutvalget er tydelig på at interkommunalt samarbeid er helt nødvendig og hensiktsmessig for at lovpålagte og nødvendige tjenester skal kunne leveres. Det forutsettes endret statlig styring og bedre insentiver.

Erfaringsgrunnlag

Prosjektgruppen har innhentet erfaring fra andre interkommunale samarbeid både nasjonalt og i egen region. Vi har erfart at det er høy delingsvilje i offentlig sektor, og det har gitt verdifull innsikt i andre regioner sin fremgangsmåte, sine valg, suksess, seire, men også deres fallgruver, feilskjær og etterpåklokskap. Erfaringsdeling ble en viktig del av prosjektår 1.

Prosjektgruppen har innhentet en bred base med erfaringsdeling, som sammen med kunnskapsbasen, utgjør et godt grunnlag for å kunne drøfte og anbefale videre prioriteringer for prosjektet ILAG Tjenestesamarbeid.

Vestre Varanger

FOSEN REGIONEN

Listersamarbeidet

Hallinghelse HALLINGDAL

PEDAGOGISK-PSYKOLOGISK DISTRIKTSSENTER FOR VESTERÅLEN OG LØDINGEN

VESTERÅLEN barnevern

Funn

Grunnavtale

Begrepet sikter til en form for intensjonsavtale mellom partene i samarbeidet.

Avtalen forstås til å regulere overordnet innhold og formalia om tjenestesamarbeid.

Unike tjenestesamarbeid avtales i egne avtaler jamfør bestemmelser i kommuneloven.

Grunnavtalen er ikke definert i kommuneloven eller annet regelverk. Statsforvalteren i Nordland oppfordrer samarbeidsparter i interkommunalt samarbeid om å inngå avtale. En grunnavtale forankres og vedtas hos folkevalgt politisk organ i kommunene som samarbeider.

Prosjektet har innhentet eksempler på grunnavtaler/samarbeids-avtaler, hatt dialog med med statsforvalter/rådgivere, Distriktssenteret og Vestre Varanger som grunnlag for å kunne foreslå et utkast til Grunnavtale om tjenesteutvikling i Vesterålen.
Videreformidles til Vesterålsrådet via deres administrasjon.

Grunnavtalen er tenkt som et politisk dokument som beskriver ambisjoner, har fokus på utvikling, og kommuniserer hvordan politisk nivå ønsker at Vesterålen skal være i fremtiden.

Grunnavtalen bør inneholde:

- Målbare og klare gevinster
- Akseptable løsninger
- Realistiske ambisjoner
- En tidfestet ramme

Funn

Tjenester

Tjenestesamarbeid:
kommunene kan i prinsippet samarbeide om å levere en rekke tjenester.

De kan velge organisering ut fra kommunelovens bestemmelser, og ut fra hva som vurderes som hensiktsmessig i henhold til tjenestekrav og mål.

Prosjektet har avdekket følgende:

- Kartlegging om aktuelle samarbeidsområder fra forprosjekt er stadig relevante og gyldige i 2024. Listen er omfattende.
- Det bør prioriteres hvilke tjenester man skal søke å samarbeide om, samt avsette nok ressurser til arbeidet.
- Å samordne tjenester vil påvirke mange/ ha mange interessenter. Ta særskilt hensyn til ansatte i organisasjonene.
- Å harmonisere eller ha lik infrastruktur er et suksesskriterie for å kunne levere andre tjenester. Det vil si at IKT burde prioriteres.
- Når tjenester er samkjørt og har fått noe fartstid, angir flesteparten at kvaliteten på tjenesten er blitt bedre på bakgrunn av: mer samlet kompetanse, større mulighet til å videreutvikle, samt et attraktivt fagmiljø å jobbe i. Til tross for usikkerhet i starten av en slik prosess, så vil ingen tilbake til små, sårbare enheter.
- Tjenester kan leveres ved å ta i bruk fagkompetanse hos alle kommunene, benytte eksisterende kommunal bygningsmasse, digitale løsninger og fleksibilitet i utførelse.

Funn

Distriktssenteret har identifisert følgende suksessfaktorer for interkommunalt samarbeid

MÅ være med:

BØR være med:

4. Enighet om felles utfordringer
5. Lik målforståelse
6. Alle viktige aktører er med
7. Planer i seg selv skaper ikke utvikling
8. Evne til raskt å gripe muligheter
9. Næringslivet må oppleve nytte
10. Begeistring og entusiasme

> Vi opplever at større fagmiljø bidrar til et mer proaktivt fokus på tjenesteutvikling og forbedring
>
> **Iselin Stave- Daglig leder Hallinghelse**

Drøfting & refleksjoner

Grunnavtale:
Prosjektgruppen har utformet et forslag til en Grunnavtale for tjeneste-samarbeid i Vesterålen. Forslaget er basert på andre eksempler og erfaringer fra lignende avtaler og samarbeid. Det har vært drøftet om grunnavtalen burde være detaljert eller mer kort og konkret. Prosjektgruppen foreslår en konkret grunnavtale, og at det lages egne avtaler for de tjenestene som skal samarbeides om, i henhold til kommuneloven. Grunnavtalen ansees som et svært viktig grunnlagsdokument. Den er imidlertid ikke hjemlet i lov/regelverk.

Forankring av grunnavtalen er avgjørende for videre tjenestesamarbeid, spesielt med tanke på å løfte samarbeidet i regionen til et nytt nivå. Prosjektet ble startet opp i et valgår, og det har medført en forsinkelse i prosess og et større behov for forankring politisk i kommunene. Grunnavtalen bør i første omgang drøftes og forankres i Vesterålsrådet, deretter i kommunene.

Det er av stor betydning at samarbeid om tjenesteleveranser er godt forankret, både politisk og administrativt. Dersom man skal gå videre med flere samarbeid, så bør man ha en plan som omhandler kommunikasjon og dialog. Spesifikt så viser andres erfaringer at dialog med ansatte er viktig.

ILAG Tjenestesamarbeid 2024-2025:
Prosjektgruppen har grundig og god oversikt for å kunne videreføre prosjektet. En grunnavtale kan realiseres i år, samt prosjektere felles tjenester og utforske modell for tjenestesamarbeid i Vesterålen.

Det er imidlertid en ressurskrevende fase, både økonomisk, personalmessig, planmessig og fordrer et stort lederansvar. Man bør vurdere å se til andre eksempler hvor tjenester har hatt en fredningsperiode i prosjekt og i oppstartsfase drift. Det bør også være et realistisk forhold til innsats, ressursbruk, gevinstrealisering og tidspunkt for måloppnåelse.

I prosjektet har vi drøftet og reflektert over all kompetanse som er tilgjengelig i alle kommunene. Det er imponerende. Dersom man mobiliserer og samarbeider vurderer vi at det kan både føre til bedre tjenester, men også være et tiltak for å rekruttere og beholde fagfolk.

For å løfte tjenester til et nytt nivå, så kan man vurdere å ta inn momenter fra Kommune 3.0 og jobbe smart med digitalisering og teknologi i fellesskap.

Anbefalinger

Prosjektgruppen har utformet et utkast til grunnavtale, som oversendes til Vesterålsrådet. Videre fremdrift i prosjektet skal besluttes politisk.

Følgende anbefalinger overleveres til Vesterålsrådet fra prosjektår 1:

- Grunnavtalen prioriteres: forankres og vedtas hos alle kommunene i samarbeidet. En grunnavtale utgjør grunnsteinen i en satsning på mer tjenestesamarbeid.
- Prosjektet ILAG Tjenestesamarbeid bør videreføres, og det søkes støtte gjennom ordningen skjønnsmidler hos Statsforvalteren i Nordland.
- Det bør utarbeides en prioritering av tjenesteområder som man ønsker å samarbeide om. Her kan man benytte kompetansen og kunnskapen til kommunedirektørutvalget. Det bør spesifiseres hvordan nye tjenestesamarbeid løftes til nye nivå.
- Erfaringer fra andre regionale samarbeid har vist at det ikke er hensiktsmessig å iverksette for mange nye tjenestesamarbeid samtidig. Det anbefales at man hensyntar dette.
- IKT-samarbeid bør prioriteres.
- Forankring, kommunikasjon og dialog forblir det viktigste uansett valg av videre retning for interkommunalt samarbeid.
- Det må jobbes bevisst for å redusere risiko og jobbe med kjente suksessfaktorer.

> *Vi ser ved rekruttering at det ikke bare er lønn, men at fagmiljø spiller en stor rolle for søkerne.*
>
> **Kent Nyheim - Daglig leder PPD-tjenesten for Vesterålen og Lødingen**

Avslutning

Prosjektgruppen ønsker å takke alle som har bidratt med kunnskap og erfaringsdeling til år 1 av ILAG Tjenestesamarbeid. Det har vært gode diskusjoner, faglige refleksjoner og stort engasjement i prosjektet.

Prosjektgruppen opplever å, i høy grad, være samstemte om at samarbeid kan gi gode gevinster, men det forutsettes en rekke forbehold som må hensyntas.

Veien til målet vil være både krevende og innholdsrik, men den bør absolutt utforskes, da resultatene kan bety:

- Tjenester med høy kvalitet
- Robuste fagmiljø
- Større evne til å utvikle
- Attraktive fagmiljø
- Sikre lovpålagte tjenester

Referanser

Et utdrag av kunnskapsgrunnlaget for prosjektår 1:

- NOU 2023:9 Generalistkommunesystemet
- Pressemelding fra Generalistutvalget 29.03.23
- 2023:9 NIVI-rapport 2023:1, Regionalt plankontor Vestre Varanger
- KDD: Veileder om interkommunalt samarbeid
- Oslo Economics; Hvordan kommuner jobber for å få til velfungerende interkommunale samarbeid, rapport 2022/98
- Distrikssenteret
- KS
- Digi Nordland

Prosjektår 1 -2023

ILAG Bærekraftig Tjenestesamarbeid

+47 953 64 472

postmottak@vestreg.no

www.vestreg.no

Utarbeidelse av prosjektrapport:
Julia Holm
Senior Prosjektleder
Egga Utvikling